

Erinev, kuid oma: avastades LGBT+ kogukonda

Selle töötoa eesmärk on suurendada teadlikkust LGBT+ kogukonna kohta, arutleda seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteedi küsimuste üle ning julgustada avatud ja lugupidavaid arutelusid.

Sihtgrupp
13+

Aeg
1h 30min

Õpiväljundid

- Omab paremat arusaamist LGBT+ kogukonnast.
- Mõistab, et on olemas erinevaid identiteete ja kogemusi.
- Teab ja mõistab olulisemaid LGBT+ mõisteid ja termineid.
- Oskab suhtuda empaatilisemalt LGBT+ inimestesse.
- Teab käitumisnorme, mis soodustavad lugupidavat ja toetavat suhtumist LGBT+ inimestesse.

Ettevalmistus

- Tööta läbi lisamaterjalides olev informatsioon, et oskaksid töötoa käigus paremini noorte küsimustele ja tõstatuvatele teemadele reageerida.
- Valmista ette suur paber vms, kuhu saab nähtavalt kirja panna tänase töötoa reeglid. See on oluline, et noored tunneksid, et viibivad vaimselt turvalises keskkonnas.
- Varu suur paber ja vähemalt 6 markerit sissejuhatava arutelu jaoks ning kirjutusvahendid ja suured paberid grupitööde jaoks vastavalt rühmade arvule.
- Prindi välja ja lõika lahti mõistelehti nii, et iga grupp saaks ca 10 mõistet (Lisa 1). Veendu, et mõistad ise kõikide mõistete tegelikku tähendust ja otsi vajadusel lisainfot.
- Prindi välja Lisa 2 vastavalt gruppide arvule.
- Prindi välja Lisa 3 või kuva see kõikidele nähtavalt seinale.

Oluline meeldetuletus läbiviijale!

Hoolimata sinu enda hinnangutest teema suhtes, on töötoa eesmärk hariduslik ja arutlev. See tähendab, et on oluline noort mitte hukka mõista või maha teha ka siis kui tema hoiakud ja arvamused sinu omadest täielikult erinevad. Tugev vastandumine võib viia noore kaitsepositsiooni, mis takistab töötoa eesmärgi saavutamist! Välti isiklike kogemuste küsimist, vaid pigem julgusta neid rääkima üldiselt ja umbisikuliselt.

Sissejuhatus (10 minutit)

Tutvusta end ja teemat lühidalt. Selgita, et selle töötoa eesmärk on turvalises ja arutlevas keskkonnas rääkida LGBT+ kogukonnast ning teemaga seonduvatest arusaamadest. Rõhuta, et:

- Tegemist on turvalise ruumiga. Kiusamist, maha tegemist ei aktsepteerita.
- Ruumis räägitu ei lähe ruumist välja. St, rääkida võib töötoas õpitust, aga mitte kaaslaste räägitud nende enda või tuttavate isiklikest asjadest.

Paku noortele välja ka võimalus ise töötoa reegleid kokku leppida. Olulised kokkulepped pange kirja ja nähtavale kohale ruumis.

Sissejuhatav arutelu (20 minutit)

Jaotage suur paber kaheks osaks, ühele poolele kirjutage "Küsimused" ja teisele "Arvamused".

Anna iga marker eraldi inimesele ja käse neil minna paberile kirjutada vähemalt üks asi.

"Küsimuste" poolel kirjutatakse küsimusi LGBT+ teemade kohta, mida nad sooviksid töötoa jooksul arutada või millele nad sooviksid vastuseid leida.

"Arvamuste" poolel kirjutatakse lühidalt oma praegused seisukohad või arvamused LGBT+ teemade suhtes. Kui esimesel saab üks asi kirjutatud, annab ta oma markeri järgmisele, kelle ülesandeks on kirjutada midagi teisele paberi poolele (st, kui esimene kirjutab arvamusi, kirjutab järgmine küsimusi ja vastupidid). Selline markerite edasi andmine ja järjest kirjutamine kestab kuni 15 minutit ja inimesed võivad lehele kirjutamas käia ka mitu korda. Oluline on, et igaüks oleks lehe juures käinud vähemalt ühe korra.

Pärast kirjutamist paluge igal osalejal nimetada lehelt üks küsimus ja üks arvamus ning selgitada lühidalt, miks nad valisid just need.

Sisuosa (45 minutit)

Jaga osalejad kuni 5-liikmelisteks rühmadeks ning anna igale rühmale kuni 10 lahtilõigatud mõistet koos vastava definitsiooniga. 15 minuti jooksul peavad nad koos rühmaga panema kokku mõisted ja selgitused.

Kui aeg lõppeb, rääkige üheskoos üle, mida erinevad mõisted tähendavad. Vajadusel arutage üle, kas ja kuidas antud selgitusest aru saite.

Selgita, et mõisteid on veelgi, ja üheks kohaks, kus selle kohta rohkem infot saada, on näiteks www.lgbt.ee koduleht.

Samuti selgita, et sellest pole midagi halba, kui kõik need terminid esimese hooga meelde ei jää.

Jätka tööd rühmades ning jaga neile laiali infokillukeste lehed (Lisa 2), suured lehed ja kirjutusvahendid, ning lase materjalidega rühmas tutvuda. Kui neil on raskusi tekstis olevate terminite mõistmisel, selgita teksti.

Palu neil 20 minuti jooksul arutada grupis järgmiste küsimuste üle (Lisa 3). Olulisemad grupis tekkinud mõtted peavad panema suurele lehele kirja.

1. Miks on inimese identiteet talle oluline? Kas sul endal on mingeid nimetusi või omadusi, mis on sinu jaoks nii olulised, et sind segaks kui sa ei saaks neid teistega jagada? (Nt, kui sa ei tohiks avalikult öelda, et käid trennis.)
2. Kas ühe inimese sugu või seksuaalsus saavad mõjutada kellegi teise sugu või identiteeti?
3. Mida teha siis kui sa ei ole kindel, kuidas teist inimest kutsuma peaks. Millal ja millisel viisil on sobilik küsida? Millised võiksid olla lugupidava suhtumise reeglid?
4. Mida saaksin mina teha selleks, et inimestel olenemata nende soost ja seksuaalsest orientatsioonist, oleks minu seltskonnas mugav olla? (Nt, kas on sõimusõnu, mille kasutamist võiksin piirata? Kuidas käitun kui sõber kellegi suhtes homo- või transfoobse nalja teeb?)

Palu igal rühmal oma kirjapandut lühidalt esitleda. Arutage koos, millised mõtted teisi kuulates tekkisid.

Kokkuvõte (15 minutit)

Jätka samas grupis. Arutlege grupis selle üle, et kui inimene on varem teadmatuses valesti käitunud (näiteks, kasutanud enda meelest naljatledes sõna “pede”), kuidas peaks temaga teemast rääkima? Mis aitaks sellel inimesel oma käitumist muuta?

Lõpetuseks palu igaühel nimetada vähemalt üks uus teadmine, mille ta tänasest sai ning üks asi, mida tema meelest tegema peaks, et LGBT+ kogukonna inimesed end nii halvasti ei tunneks.

Lisamaterjalid

LISA 1 MÕISTED

Aromantiline inimene	Inimene, kes ei tunne teiste inimeste vastu romantilist külgetõmmet või tunneb seda harva, vähesel määral või ainult teatud tingimustel. Aromantiline inimene võib olla hetero-, homo-, biseksuaalne jne ning soovida füüsilist või platoonilist lähedust.
Aseksuaalne inimene	Inimene, kes ei tunne teiste inimeste vastu seksuaalset külgetõmmet või tunneb seda harva, vähesel määral või ainult teatud tingimustel. Aseksuaalne inimene võib, aga ei pruugi soovida füüsilist, romantilist või platoonilist lähedust. Aseksuaalne inimene võib olla hetero-, homo-, biseksuaalne vms. Aseksuaalsus ei tähenda tingimata libiido puudumist, näiteks võib aseksuaalne inimene masturbeerida. Aseksuaalsus erineb teadlikult seksist hoidumisest ja tsölibaadist, mis on motiveeritud inimese isiklikest tõekspidamistest.
Asooline inimene	Inimene, kes identifitseerib end sootuna, kes ei taju endal ühtegi tunnetuslikku sugu.
Binaarne ja mittebinaarne soosüsteem	Binaarne soosüsteem jagab inimesed kaheks: meesteks ja naisteks. See jagunemine tuleneb bioloogilisest soost, mis määratakse sünnil lähtuvalt genitaalidest. Kuigi kaasaegses Lääne kultuuris vaadeldakse sugu binaarselt, on mittebinaarne soosüsteem tegelikult sama vana kui ühiskond ja on eksisteerinud eri kultuurides üle maailma. Mittebinaarne soosüsteem on paljudes kultuurides tänagi veel elujõuline, näiteks põlisameeriklastel, hindudel jm.

Bioloogiline sugu	Sugu, mis määratakse inimesele tema sünniga, enamasti lähtudes suguorganitest, aga vajadusel ka kromosoomidest. Selle alusel jagatakse meid meesteks ja naisteks, mis on lihtsustatud käsitlus mitmes mõttes, sh ei ole nt kromosoomide, hormoonide ja anatoomia piirid alati selged. Bioloogiline sugu koosneb anatoomiast (rinnad, tupp, peenis jne), füsioloogiast (hormonaalsüsteemi funktsioneerimine, menstruaalsükkel jne) ja geneetikast (kromosoomitüübid).
Biromantiline inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset tõmmet nii endaga samast kui ka erinevast soost inimeste vastu. Mõned inimesed defineerivad end biromantilistena, kui neile meeldivad naised ja mehed, teised defineerivad biromantilisust kui külgetõmmet endaga samast soost ja ükskõik millisest teisest soost inimeste suhtes. Biromantilisus erineb panromantilisusest selle poolest, et biromantilisele inimesele on sugu romantilise külgetõmbe tekkimisel üldiselt oluline, panromantilisuse puhul pigem mitte. Biromantilisus kirjeldab inimese tõmmet emotsionaalses mõttes, biseksuaalsus kirjeldab kas ainult füüsilist või füüsilist ja romantilist poolt.
Biseksuaalne inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset ja/või seksuaalset tõmmet nii endaga samast kui ka erinevast soost inimeste vastu. Mõned inimesed defineerivad end biseksuaalsetena, kui neile meeldivad naised ja mehed, teised defineerivad biseksuaalsust kui külgetõmmet endaga samast soost ja ükskõik millisest teisest soost inimeste suhtes. Biseksuaalsus erineb panseksuaalsusest selle poolest, et biseksuaalsele inimesele on sugu külgetõmbe tekkimisel üldiselt oluline, panseksuaalsuse puhul pigem mitte.

Bivaen (ka bifoobia)	Tugev negatiivne tunne, mõnikord ka viha, mis võib väljenduda vägivaldses ja diskrimineerivas käitumises, inimeste vastu, kes tunnevad emotsionaalset või seksuaalset tõmmet endaga samast soost ja teisest soost inimeste vastu. Bivaenu esineb nii cis-hetero kui LGBT+ inimeste seas, nt arvamustes, et biseksuaalsed inimesed on tegelikult kapis geid, et nad ainult eksperimenteerivad, et neil on tingimata palju seksuaalpartnereid jms. Soovitame kasutada bivaenu mõistet bifoobia asemel, sest foobia seostub inimestel hirmuga, mis ei kirjelda vaenu olemust.
Cis-sooline inimene (ladina k. cis - "samal pool"), ka paiksooline inimene	Inimene, kelle sünnil määratud bioloogiline, juriidiline ja tunnetuslik sugu kattuvad. Näiteks on cis-soolisel inimesel peenis, dokumentidesse on ta märgitud mehena ja ta tunneb end mehena.
Biseksuaalne inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset ja/või seksuaalset tõmmet nii endaga samast kui ka erinevast soost inimeste vastu. Mõned inimesed defineerivad end biseksuaalsetena, kui neile meeldivad naised ja mehed, teised defineerivad biseksuaalsust kui külgetõmmet endaga samast soost ja ükskõik millisest teisest soost inimeste suhtes. Biseksuaalsus erineb panseksuaalsusest selle poolest, et biseksuaalsele inimesele on sugu k
Drag king	Esinemise, šõu ja/või efektsuse eesmärgil meheks riietuv inimene. Inimene ise võib olla ükskõik mis soost.
Drag queen	Esinemise, šõu ja/või efektsuse eesmärgil naiseks riietuv inimene. Inimene ise võib olla ükskõik mis soost.

Gei	Mees, kes tunneb emotsionaalset ja seksuaalset tõmmet meeste vastu. Kasutatakse ka üldnimetusena nii homoseksuaalsete meeste kui ka naiste kohta. Keeleliselt on korrektne öelda ka "homoseksuaalne mees".
Heteroromantiline inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset tõmmet teise soo, traditsiooniliselt nõ vastassoo vastu, st mees naiste vastu ja naine meeste vastu. Heteroromantilisus kirjeldab inimese tõmmet emotsionaalses mõttes, heteroseksuaalsus kirjeldab kas ainult füüsilist või füüsilist ja romantilist poolt.
Heteroseksuaalne inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset ja seksuaalset tõmmet teise soo, traditsiooniliselt nõ vastassoo vastu, st mees naiste vastu ja naine meeste vastu.
Homoromantiline inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset tõmmet endaga samast soost inimeste vastu. Homoromantilisus kirjeldab inimese tõmmet emotsionaalses mõttes, homoseksuaalsus kirjeldab kas ainult füüsilist või füüsilist ja romantilist poolt.
Homoseksuaalne inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset ja füüsilist tõmmet samast soost inimeste vastu.
Homovaen (ka homofoobia)	Tugev negatiivne tunne, mõnikord ka viha, mis võib väljenduda vägivaldses ja diskrimineerivas käitumises, inimeste vastu, kes tunnevad emotsionaalset või seksuaalset tõmmet endaga samast soost inimeste vastu. Soovitame kasutada homovaenu mõistet homofoobia asemel, sest foobia seostub inimestel hirmuga, mis ei kirjelda vaenu olemust.

Intersooline inimene	Inimene, kes on sündinud kehaga, mille sugukromosoomid, hormoonitasemed või muud füüsilised asjaolud ei vasta bioloogilise naise või mehe normidele. Intersoolisus võib olla tuvastatav sünnil, aga võib ka selguda vanemas eas. Kui see ei tekita inimesele vaevusi, siis ei vaja see meditsiinilist sekkumist. Üks suurimaid probleeme on see, et intersoolisi lapsi opereeritakse ilma nende nõusolekuta, mis võib hilisemas elus neile keha- või identiteediprobleeme tekitada.
Juriidiline sugu	Sugu, mis määratakse inimesele tema sünniga, lähtuvalt bioloogilisest soost. Juriidiline sugu kajastub rahvastikuregistris ja isikut tõendaval dokumendil. Eestis on võimalik määrata kahte sugu – mees või naine.
Kväär (inglise k. queer)	Inimene, kes ei soovi kanda kitsast silti oma soo või seksuaalsuse kirjeldamiseks. Algselt tähistas see mõiste protesti heteronormatiivse süsteemi vastu, nüüdseks on sellest saanud ka identiteedisilt. Kasutatakse nii nimi- kui omadussõnana.
Lesbi	Naine, kes tunneb emotsionaalset ja füüsilist tõmmet naiste vastu. Keeleliselt on korrektne öelda ka "homoseksuaalne naine".
LGBT, LGBT+, LGBTQ, LGBTI, LGBTQIA jne	Lühend, mis viitab erineva seksuaalse orientatsiooni, sooidentiteedi, soolise eneseväljenduse ja sootunnustega inimestele, näiteks lesbidele, geidele, biseksuaalsetele, transsoolistele, intersoolistele, aoseksuaalsetele jt inimestele.

Mittebinaarse sooidentiteediga inimene	Inimene, kes ei määratle oma sooidentiteeti binaarse soosüsteemi järgi. Selline sooidentiteet võib olla nt naise ja mehe vahel, mõlemad korraga, sootu, muutuv või koosneda mitmest soost. Mittebinaarne inimene võib end nimetada ka transsooliseks, kuna tema sünnil määratud sugu ei kattu tema tunnetusliku sooga.
Omniseksuaalne inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset ja füüsilist tõmmet ükskõik mis soost inimeste vastu.
Panromantiline inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset tõmmet ükskõik mis soost inimeste vastu. Panromantilisus kirjeldab inimese tõmmet emotsionaalses mõttes, panseksuaalsus kirjeldab kas ainult füüsilist või füüsilist ja romantilist poolt.
Panseksuaalne inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset ja füüsilist tõmmet inimeste vastu nende soost sõltumata.
Polüsooline inimene	Inimene, kes tunneb korraga mitut sooidentiteeti.
Polüseksuaalne inimene	Inimene, kes tunneb emotsionaalset ja füüsilist tõmmet erinevast, aga mitte kõigist, soost inimeste vastu.
Ristiriietuja (inglise k. cross-dresser)	Inimene, kes võtab (aeg-ajalt) üle mõned teise soo elemendid (riietumine, käitumismaneerid, kosmeetika jne), kuid on rahul oma sünnil määratud sooga.

Sookväär (inglise k. genderqueer)	Lai mõiste inimese kohta, kes tunneb, et tema sootunnetus või sooline eneseväljendus ei vasta ühiskondlikele normidele.
Sooline eneseväljendus	Soolise eneseväljendus on oma soo rõhutamine riietumise, käitumise, soengu, hääle jms. Kuigi enamasti peegeldab sooline eneseväljendus inimese sooidentiteeti, siis alati see nii ei pruugi olla. Seega, kui inimene nt väljendab ennast naisena, ei pruugi see olla tema sooidentiteet.
Sooline üleminek	Protsess, mille käigus transsooline inimene hakkab elama vastavalt oma tunnetuslikule soole. Võib, kuid ei pruugi sisaldada nimemuutust, dokumentide muutmist (nimi, soomarker), eneseväljenduse muutmist (meik, rietus), hormoonravi, rinna- ja genitaalide operatsiooni. "Soovahetus" ei ole sobiv mõiste, sest inimene ei vaheta ega muuda oma sugu, vaid elab vastavalt oma (tunnetuslikule) soole. "Sookorrigeerimine" ei ole sobiv, sest eeldab, et transsoolises inimeses on midagi valesti, mis vajab parandamist. Sooline üleminek ei ole ajaliselt piiritletud, seda ei defineeri ükski kindel tegevus või sündmus. Transsoolist inimest ümbritsevad inimesed ja asutused saavad tema sugu tunnustada. Loe ka soo tunnustamise võimaluste kohta Eestis.
Sooidentiteet (ka sooline identiteet, tunnetuslik sugu)	Sooidentiteet on inimese enda tunnetus oma soost, mis võib olla mees, naine, sootu, asooline, mittebinaarne vms. Inimene võib tunnetada korraga ühte või mitut sooidentiteeti või ei identifitseeri inimene end üldse sooliselt.

Sooneutraalsus	Mõiste, mis kirjeldab nähtusi, milles sugu ei ole määrav. Näiteks on sooneutraalsed enamik seadustest (st seadus kohtleb eri soost inimesi samamoodi), kaubad ja teenused (nt ühistransport, toidupood), teatud eranditega haridus (st igaüks saab kooli minna) jne. Sooneutraalsus võib endas peita ka soopimedust, st olukorda, kus soospetsiifiliste vajadustega ei arvestata (nt seadused või meetmed, mis on justkui sooneutraalsed, kuid päriselus mõjutavad ülekaalukalt vaid ühte sugu). Sooneutraalsus ei tähenda sugude eiramist või kaotamist.
Soostereotüüp	Lihtsustatud ja eelarvamuslik arusaam soorollidest.
Soovoolavus (inglise k. gender fluid)	Inimese sooidentiteet, mis ei seostu ühegi kindla tunnetusliku sooga, vaid liigub nende vahel või üleselt.
Sünnil määratud sugu	Sugu, mis määratakse inimesele tema sünniga, enamasti lähtudes suguorganitest, aga vajadusel ka kromosoomidest, kuid ei pruugi ühtida nõ bioloogilise naise või mehe normidega. Samuti ei pruugi see ühtida inimese tunnetusliku sooga (sooidentiteediga).
Transsooline inimene (ladina k. trans - "teisel pool")	Inimene, kelle sünnil määratud sugu ei ühti tema tunnetusliku sooga. Pole teada, kuidas transsoolisus kujuneb. Transsoolise inimese sooline üleminek võib, kuid ei pruugi sisaldada nimemuutust, dokumentide muutmist (nimi, soomarker), eneseväljenduse muutmist (meik, riietus), hormoonravi, rinna- ja genitaalide operatsiooni.

Transsooline mees (ka trans mees)	Inimene, kelle tunnetuslik sugu on mees, kuid kelle sünnil määratud sugu ei ole mees.
Transsooline naine (ka trans naine)	Inimene, kelle tunnetuslik sugu on naine, kuid kelle sünnil määratud sugu ei ole naine.
Transvaen (ka transfoobia)	Tugev negatiivne tunne, mõnikord ka viha transsoolise identiteedi või teistsuguse soolise eneseväljendusega inimeste vastu, mis võib väljenduda vägivaldses ja diskrimineerivas käitumises. Soovitame kasutada transvaenu mõistet transfoobia asemel, sest foobia seostub inimestel hirmuga, mis ei kirjelda vaenu olemust.

LISA 2

Infokillukesed leht 1

LGBT+ ja enesetapud

LGBT+ inimestel on täheldatud suuremat enesetapu riski võrreldes nendega, kes kuuluvad heteroseksuaalsesse ja cis-soolisse enamikku. See suurem risk on seotud erinevate teguritega, sealhulgas sotsiaalne diskrimineerimine, varjatud või väljendamatat jäämine, vähemusse kuulumine ja vaimse tervise probleemid.

LGBT+ noored, eriti need, kes oma seksuaalset orientatsiooni või soolist identiteeti teiste eest ei varja, võivad olla eriti haavatavad enesetappude suhtes. Noorukieas kogevad nad sageli sotsiaalset survet, kiusamist ja kõrvalejätetust, mis võib suurendada nende vaimse tervise probleemide riski.

LGBT+ inimeste enesetappude riski mõjutavad mitmed tegurid, sealhulgas perekonna toetuse puudumine, ühiskondlik aktsepteerimine, juurdepääs vaimse tervise teenustele ning isiklikud kogemused.

LGBT+ kogukonna toetamine, teadlikkuse suurendamine, vaimse tervise teenuste kättesaadavuse parandamine ja aktsepteerimine on olulised sammud enesetappude ennetamisel LGBT+ kogukonnas.

Kas LGBT+ on moevärk?

LGBT+ inimesed ja nende erinevad seksuaalsed orientatsioonid ning soolised identiteedid on olnud olemas juba tuhandeid aastaid ning neid leidub kõikides ühiskondades ja kultuurides üle maailma. LGBT+ inimeste olemasolu ei ole uus moodne asi.

See, et LGBT+ teema on muutunud nähtavamaks ja sellele pööratakse rohkem tähelepanu, on seotud ühiskonna arenguga. Ajalooliselt on paljud ühiskonnad olnud heteronormatiivsed, mis tähendab, et ühiskond on eeldanud, et inimesed peaksid olema heteroseksuaalsed ja vastama traditsioonilistele soorollidele. Selle tulemusena on LGBT+ inimesed tihti pidanud oma identiteeti varjama või elama pideva tagakiusamise all.

LISA 2

Infokillukesed leht 2

Tänapäeval on paljudes riikides toimunud muutused, mis on toetavad LGBT+ õigusi ja võrdõiguslikkust. See on loonud keskkonna, kus LGBT+ inimestel on julgem oma identiteedist rääkida. Seega ei ole LGBT+ olemasolu moeasi, vaid see on osa inimeste mitmekesisusest ning on inimkonna ajaloos alati eksisteerinud.

Kui ta on gei, kas ta tahab minuga seksida, kuigi mina ei taha?

Nii nagu kõikidele meestele ei meeldi kõik naised ning kõikidele naistele ei meeldi kõik mehed, ei meeldi ka kõikidele lesbidele kõik naised ja kõikidele geidele kõik mehed. (Ja nii edasi.)

Seks ja romantilised suhted eeldavad vabatahtlikku nõusolekut mõlemalt osapoolelt, ükskõik kas tegemist on LGBT+ inimestega, või mitte. See tähendab, et mõlemad inimesed peavad selgelt ja vabatahtlikult väljendama oma nõusolekut. Kui üks inimene ei soovi seksuaalset aktiivsust või intiimset suhet, tuleb tema soovi austada.

LISA 3

Arutelüküsimused

1. Miks on inimese identiteet talle oluline? Kas sul endal on mingeid nimetusi või omadusi, mis on sinu jaoks nii olulised, et sind segaks kui sa ei saaks neid teistega jagada? (Nt, kui sa ei tohiks avalikult öelda, et käid trennis.)
2. Kas see, et kellegi sugu või seksuaalsus on erinev, mõjutab kuidagi teiste inimeste õiguseid, sugu või seksuaalsust?
3. Mida teha siis kui sa ei ole kindel, kuidas teist inimest kutsuma peaks. Millal ja millisel viisil on sobilik küsida? Millised võiksid olla lugupidava suhtumise reeglid?
4. Mida saaksin mina teha selleks, et inimestel olenemata nende soost ja seksuaalsest orientatsioonist, oleks minu seltskonnas mugav olla? (Nt, kas on sõimusõnu, mille kasutamist võiksin piirata? Kuidas käitun kui sõber kellegi suhtes homo- või transfoobse nalja teeb?

Lisamaterjalid

Sõnastik

Seksuaalne orientatsioon

Seksuaalne sundkäitumine

Tugeva seisukohata inimesed

Koolikeskkonna uuring